

Nobel: már nincs meglepetés

Dobozi István

Az *ÉS* október 21-i számában Kálmán C. György (*Bob, Nobel*) és Hanák András (*Ezért*) védelmébe veszi a Nobel-bizottság világszerte sokakat sokkoló döntését az ideai irodalmi díj Bob Dylannek való odaítéléséről. Tiszteletre méltó álláspont. Kálmán szerint azonban a „*döntés nem nyit ki semmiféle kaput, nem kezdete semminek, nem következik belőle semmi; vagyis szó sincs arról, hogy ezentúl az énekelt dal (vagy akár a színházi előadás vagy a performance – bármi, aminek alapanyaga vagy egyik alkotóeleme az irodalom) bekerülhetne a jelöltek vagy pláne a díjazottak közé. Biztosan nem így lesz.*” Ebben szerintem téved, mert az ehhez hasonló döntések előtt már régen „nyitva volt a kapu”, és minden valószínűség szerint úgy marad a jövőben is.

Nagyon így „állt a bál” ezeken az őszi napokon 2009-ben is, amikor a stockholmi bizottság Barack Obama amerikai elnöknek adományozta a Nobel-békedíjat – még hivatali idejének első tíz hónapjában. Senki nem vehette komolyan az indoklást – beleértve magát a kedvezményezettet – a díj odaítéléséről: „a nemzetközi diplomácia és a népek közötti együttműködés megerősítését eredményező rendkívüli erőfeszítéseierért”. Obama zavara szemmel látható volt a „hozomra” kapott elismerést illetően, amit – hitelt érdemlő értelmezés híján – kényszeredetten cselekvésre való felhívásként (call to action) fogott fel. Mi lett a Nobel „ígéretéből” nyolc évvel később? Se az iraki, se az afganisztáni háborút nem fejezte be teljesen, nem zárta be Guantanámót, megtámadta Líbiát, a dróntámadásokat ipari méretűvé fejlesztette (az ártatlan civil áldozatok száma több ezerre rúg), az egyik utóbbi hétvégén amerikai harci repülőgépek egyszerre hat országban hajtottak végre támadásokat ún. terrorista célpontok ellen. Odaítélné ma a Nobel-bizottság a béke-díjat Obamának ezért a külpolitikai teljesítményért is?

Ne kerteljünk! A tény az, hogy még a „kemény” tudományok (fizika, kémia stb.) területén is szakmai berkekben olykor sokan kritizálják a Nobel-díjak odaítélését. Az olyan „középkemény” tudományokban pedig, mint például a közgazdaságtan – az én szakmai területem – az éppen uralkodó „korszellemtől” és az aktuálpolitika erős mágneses terétől nem tud vagy nem akar a stockholmi Nobel-grémium eltekinteni. Például az általam nagyon tisztelt Paul Krugman, a *New York Times* ünnepezt gazdasági cikkírója – eléggé széles körű szakmai vélekedés szerint – 2008-ban nem kapta volna meg a közgazdasági Nobel-díjat a modern nemzetközikereskedelem-elméletéhez való – korántsem rendkívüli – hozzájárulásáért, ha a világ legjobbjának tartott újságja hasábjain nem vált volna a nemzetközileg nagyon népszerűtlen Bush-kormány egyik legvitriolosabb és leghatásosabb intellektuális ellenfelévé.

A Nobel-díj olyan „puha”, mérhetetlen tájain pedig, mint az irodalom és a nemzetközi kapcsolatok („béke”), a korszellem és az aktuálpolitika „bejátszása” igen gyakran perdöntő jelentőségű. Ha Jasszer Arafat és Yitzhak Rabin Nobel-békedíjas lehetett, akkor utánuk ki nem kaphatja meg ezt az elismerést? Ha, mint tavaly, Szvetlana Alekszijevicevics fehérorosz író interjúkra alapozott, erős politikai áthallású tényregényei – amelyeket sokan legfeljebb minőségi újságírásnak tekintenek – irodalmi Nobel-díjat érdemeltek, akkor utána ki nem kaphatja meg ezt a kitüntető címet? Tehát ne csodálkozzunk annyira Bob Dylan irodalmi Nobel-díján: Stockholmban a kapu már régen tárva-nyitva volt erre. Ezek ilyen díjak, így kell szeretni vagy nem szeretni őket. Mindig vita lesz körülöttük.

@2016 Élet és Irodalom